

ANTÍPODES

VII - ILLA DE PASQUA

PRELIMINAR: Fer un viatge a la cèlebre illa d'aquest nom —anomenada pels anglosaxons Easter Island i pels polinèsics Rapa Nui— no és cap joc. Especialment si es forma un petit grup amb el corresponent descompte. Si el grup és gran i amb més descompte les dificultats augmenten i hom queda insert automàticament en una «llista d'espera» que és una situació ambigua per la qual igualment te'n pots anar com et quedes a terra. Tot depèn —teòricament— de si algú s'esborra, per ocupar la seva plaça.

En realitat les grans companyies et posen a «llista d'espera» amb l'esperança d'omplir l'avió amb bitllets individuals, és a dir sense descompte, i quan es fan el càrrec que això no s'aconseguirà comencen a entrar els grups que —sovint— ja han prè una altra determinació per una altre ruta, amb quina cosa la «llista d'espera» pot resultar antieconòmica.

Però resulta que Lan Chile és l'única companyia que —per ara— te dret a aterrar a la petita illa xilena i ho fa dues vegades a la setmana d'est a oest —Santiago-Papete— i altres dues en sentit contrari.

AGRAÏMENT: Abans d'informar res en concret vull fer patent l'amabilitat i interès amb que Valentin Muxí —aleshores cap de la representació de Lan Chile a Barcelona— i els seus col·laboradors Josep Jaume Ferrer i Mariela Gonzalez van mostrar envers el nostre grup, no sols diligenciant el que es demanava —bitllets Papete-Pasqua i Pasqua Santiago i l'estada a l'únic hotel que hi ha a l'illa— sinó que van animar-nos a esborrar el nostre pessimisme, ja que des d'un principi —set mesos abans— estàvem inserts a la inconcreta «llista d'espera».

El seu interès culminà quan van ésser organitzada una petita reunió a Via Sonic amb Muxí, García Carbonell i Joan Salazar (1), amb el coronel Fernando Mansilla, delegat de Lan Chile per a Portugal, Espanya i Itàlia. El coronel va escoltar amb atenció la nostra petició sense mostrar cap impaciència, va fer-nos algunes preguntes per tal de veure com anàvem d'empollats respecte l'etnografia arqueològica «pascuence». No va preguntar ni va parlar de política de cap mena. Tampoc es comprometé a res.

Quaranta vuit hores després va telefonar-me des del seu despatx de Madrid, després d'haver-se comunicat per telex amb Santiago, i em va dir:

—Doctor Padrós, duerma tranquil. Los pasajes de su grupo están ya reservados en firme. Buen viaje!

Tal com va anar us ho explico. En aquell moment el nostre projecte de viatge esdevingué una realitat. Sense la seguretat de la reserva d'aquestes places no podíem ni sortir de Barcelona perquè cap altre combinació es podia fer. Desitjo consignar el meu públic reconeixement envers els senyors esmentats. Gràcies a ells avui podem explicar el que hem vist d'aquella extranya terra, en les planes de RONSANA.

L'ARRIBADA: Mataverí és el nom de la pista d'aterratge de Pasqua i no en diem aeroport perquè tot plegat és una pista de 900 metres de llarg i un barracó on s'efectuen, sense gaires comoditats, els habituals tràmits de vacunacions, policia i duana. Sense comoditats però sense duresa i més amb nosaltres que som els únics estrangers que poden parlar amb els funcionaris en la seva llengüa. Al defora uns jeeps prenen els pasatgers que han de continuar viatge a Santiago. Així fan una girada, els hi ensenyen les sorprenents escultures de l'illa i abans de l'hora de sortida de l'avió ja tornen a ésser-hi dintre. En realitat no han vist res perquè no han entrat dintre de «l'aire» de l'illa. Presidint l'entrada al barracó dels que ens quedem hi ha una escultura (mohai), d'un parell de metres, fabricada actualment com a propaganda. Els avions aterren sempre de dia a Mataverí perquè l'aeroport no està acondicionat per l'aterratge nocturn. A més entre moltes altres coses estranyes que la gent diu i diu —si vols mentir...— que determinats instruments de l'avió sofreixen alteracions a l'arribar a uns deu quilòmetres de l'illa i que el pilot ha d'aterrar a «ojímetro». Això jo no m'ho vaig creure perquè l'illa, malgrat tenir tres volcans,

no té magnetita, però per simple curiositat li vaig preguntar al comandant quan ja havíem aterrat.

L'home em mirà sorprès i contestà a la pregunta amb una altra: —Quién se lo ha contado? Amb quina resposta m'he quedat sense saber què pensar.

HANGA ROA: Aquest és el nom de l'única població —petita població— situada a uns centenars de metres de l'aeroport. No hi ha cap edifici de pisos. Els carrers estan engruats i sense asfaltar i un bus vell amb la inscripció «Rapa Nui Express» gira entre alguns nuclis habitats un parell de vegades al dia. No té port i cap vaixell pot, per tant, atracar. Però el barri de pescadors és l'única cosa viva i autèntica d'Hanga Rôa. Parlen quelcom semblant al polinès però no igual. En castellà contesten la majoria d'ells, però se'ls hi nota que fan un esforç. Pesquen uns animalots desconus i la nostra proximitat i tafaneria no els molesta però sí les preguntes i respostes.

L'HOTEL DE PASQUA: També es diu Hanga Roa i és relativament nou. Fins fa uns anys la gent s'allotjava en una mena de bungalows que de pur atrotinats varen quedar inservibles.

L'entreteniment del nou edifici —terrassa, piscina— és malauradament poc acurat.

En un moment d'aquests estúpids que tots tenim li vaig fer veure a l'encarregat que el duralumini de les juntures de les portes es desenganxava i queien els cargols. Em contestà ràpidament, com si fos una cosa preparada:

—Esto no es cosa suya. Ustedes a por los moais, que para eso han venido.

Tants anys que tinc i encara no he après a callar.

ELS MOHAIS: O moais —de les dues maneres s'accepta— són, de fet, el principal interès de l'illa. Es tracta d'escultures d'una sola peça, fetes amb la lava d'un dels tres volcans apagats —sembla que apagats—, que es troben, —més o menys—, en els tres vèrtexs d'una illa triangular, relativament triangular.

Aquests volcans —Rano Kau, Rano Raraku i Rano Anoi— no són igualment importants en el subministre de la matèria prima per esculturar moais, i sembla que solament el Rano Raraku n'ha sigut la font.

Els moais tenen alçàries, des dels arcaics fins els darrers —600-1300 anys aproximadament—, de metre i mig fins a prop de deu, com es pot veure en les fotografies que s'acompanyen, relacionant el seu tamany mig amb el d'un home normal (2).

En els faldars del Rano Raraku hi han espargits moais en totes posicions i inclinacions. Uns enterrats fins el coll, altres més avall de l'abdomen i amb diferents inclinacions que ens demostren clarament que en l'illa va haver-hi un alta-baix epigèn que va fer fugir el poble, els escultors i tots els qui d'una manera acomplien el rite —rite?— de l'esculpturació múltiple i fenomenal que s'ha de veure per creure's. També hi veiem el niu on eren buidades les efigies absolutament horitzontals i de panxa enlaire. Després s'anava desprenent l'esquena fins que el bloc quedava lliure. Les meves teories i opinions no passen d'ésser això: opinions, però d'una forma o una altra tots els que han escrit sobre el passat de Rapa Nui hi accepten la catàstrofe telúrica.

QUÈ EXPRESSEN?: Ningú no ho sap. Thor Høyerdal, el famós noruec de l'aventura de la Kontiki, que ha escrit un dels millors llibres sobre Pasqua, titolat AKU AKU, ni Bob Putigny en la seva obra d'aire turístic ILE DE PAQUES, ni el nostre benivolgut amic Professor Antoni Ribera suara afincat a Sant Feliu de Codines i que ha escrit l'únic llibre espanyol en la matèria, OPERACION RAPA NUI, ni Mazieres, ni Loti, ni tants altres, han aconseguit furnir una història coherent i completa de tot aquest misteri (3).

COM HO EXPRESSEN: Tampoc se sap exactament. Les faccions no són de negres ni polinèsics, però tampoc s'assemblen a la raça blanca. Tenen els llavis prims i contrets amb una expressió poc simpàtica que en alguns es podria qualificar de cruel.

Les conques dels ulls són enfonsades i el front recorda el dels quadrumans.

Però... alerta!; l'expressió és totalment intelligent i malgrat estar tallats a nivell de coll o ventre o més avall, la seva proximitat és tremendament avasalladora.

Ribera, d'una manera indirecta, relaciona els moais amb els ovnis i marca en el plànol de l'illa un indret on se'n